

Jerzy Nosowski

"Aspects of Islamic Civilisation : as Depicted in the Original Texts", A.J. Arberry, London 1964 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 4/2, 416-417

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

chryścianizmu i islamizmu, oraz na podobne ujmowanie przez oba systemy roli i godności Maryi Matki Jezusa, której powołanie, zarówno według Ewangelii jak i Koranu, dokonało się poprzez „znaki”, „Słowo” (*Kalimat*) i za przyczyną „Ducha” (Świętego — *Rūh al-Qudūs*). W zakresie tych zagadnień autor dostrzega elementy, które występują w podobnych ujęciach zarówno w doktrynie chrześcijaństwa jak i doktrynie islamizmu i dzięki temu mogą być punktem wyjścia dla ewentualnego dialogu zbliżającego obydwie obozy. W konkluzji autor charakteryzuje nastroje i stosunki ogólnoreligijne w krajach islamu kończąc wyrazami optymizmu, iż istnieją muzułmańscy interlokutorzy, chętni dla przeprowadzenia ewentualnego dialogu z chrześcijaństwem, dialogu dobrej woli, wzajemnego szacunku i życzliwości.

Książka Moubraca dla czytelnika nieislamista stanowi wartościową informację dającą ogólny obraz religii Mahometa i jako taka zasługuje na spopularyzowanie, nawet na terenie polskim. Natomiast ze względu na swoją ostatnią część, o islamie współczesnym i jego stosunku do chrześcijaństwa, może ona stanowić dla badacza-islamista punkt wyjścia do rozważań bardziej szczegółowych w zakresie raczej pobieżnie i ogólnikowo omówionych w niej tematów. Niewątpliwie Deklaracja Soboru Wat. II z dn. 28. X. 1965 r. o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich, ogłoszona w trzy lata po wydaniu książki Moubaraca, stawiając omówione zagadnienia w nowym świetle, może być do tego szczególnie zachętą i pomocą.

Ks. Jerzy Nosowski

A. J. ARBERRY: *Aspects of Islamic Civilisation (As Depicted in the Original Texts)*, London 1964, s. 408

Autor, który poświęcił studiom nad cywilizacją i kulturą islamu ponad 30 lat, w omawianej książce zaprezentował fragmenty dokonanych przez siebie przekładów z literatury islamu (arabskiej i perskiej) z zamiarem zilustrowania autentycznymi źródłami głównych nurtów ideologicznych tej religii. Materiał usystematyzowany ze względu na różne aspekty tematyczne odzwierciedla bogactwo i różnorodność cywilizacji islamu poczynając od genezy tej religii aż po dzień dzisiejszy. Autor usiłuje możliwie wiernym i wnikliwym przekładem tekstów pochodzących od wybitnych pisarzy muzułmańskich, oddać głębię ich przeżyć a jednocześnie duchowość całego życia środowiska muzułmańskiego pozostającego na przestrzeni historii pod większym lub mniejszym wpływem swych ideowych i duchowych przywódców. Charakter ogólny dzieła, zamiary i cele autora, zbieżne są z analogiczną pracą A. Jeffery (A *Reader on Islam*, Hague 1962), jakkolwiek wybór tekstów jest inny w obydwu książkach.

Poszczególne przekłady wyjątków z literatury islamistycznej autor omawia w swych uwagach interpretacyjnych i krytycznych, dzielących grupy tekstów, na tle historycznym, naświetlając zwłaszcza warunki kulturalne, duchowe, w jakich powstawały uwzględnione dzieła. Fragmenty poezji i prozy pochodzące od pisarzy muzułmańskich dotyczą następujących tematów: życie Beduinów w chwili pojawienia się Słowa Allaha (Koranu), opowiadania o życiu Proroka Mahometa i jego następców; przypowieści mądrości życiowej Wschodu, filozofia i wiedza z Zachodu (Afryki półn.-zach. i Andaluzji [arabskiej Hiszpanii]), życie warstw wyższych i kalifów; rady i wskazania religijne, elementy mistyczne, liryka poezji i prozy, doktryna teologiczna i dysputy filozoficzne, przypowieść i anegdota, sztuka Hafiza, dzieła współczesnych poetów egipskich, rewolucja islamu dzisiejszego. Teksty są tak dobrane, aby dać jak najwierniejszy obraz rzeczywistości, której dotyczą. Dzięki temu czytelnik może zorientować się w rozlicznych historycznych i aktualnych problemach islamu, a jednocześnie wniknąć w duchowość świata muzułmańskiego.

Tutaj jednakże należy wysunąć zasadnicze zastrzeżenie: przekład angielski, o którym autor wspomina, zwłaszcza z okazji cytowania poezji lirycznej, bynajmniej nie oddaje wiernie niezwyklej subtelności przenośni arabskiej oraz niesłychanej zwięzłości języka arabskiego (niekiedy i perskiego). Metafory poetów arabskich są bardzo wyszukane, niemal abstrakcyjne, co w połączeniu z chronologicznym oddaleniem dawniejszej literatury od czasów nam współczesnych może dzisiejszemu czytelnikowi stworzyć błędne wyobrażenie o faktycznych poglądach i nastrojach poszczególnych pisarzy islamu. Nieodzowna jest przeto konfrontacja przekładu z tekstem oryginalnym. Dla czytelnika polskiego natomiast tekst przekładu angielskiego stanowi jeszcze mniejszą wartość z tychże powodów. Dlatego też książka Arberry'ego na terenie polskim może być jedynie zachętą dla filologów i historyków literatury islamistycznej w kierunku sięgnięcia do oryginalnych tekstów arabskich i perskich celem uprzyśtępnienia ich czytelnikowi polskiemu. Korzystanie natomiast z przekładu angielskiego może być zaledwie pomocą w zorientowaniu się w tematyce: zarówno poetycko-lirycznej, jak i teologicznej, filozoficznej, obyczajowej i wreszcie społecznej. Do tego jednakże niezbędna jest znajomość fachowa poszczególnych zagadnień usystematyzowanych jako tematy naukowe, w oparciu o odpowiednie podręczniki.

Ks. Jerzy Nosowski